

Små sultne saftsugere

Ingen have går fri af bladlus, men hvorfor er nogle år værre bladlusår end andre, og hvilke skader medfører bladlusbesøget? Heldigvis er det de færreste bladlusarter, der breder sig til mange forskellige planter i haven. De fleste er mere kræsne.

TEKST: SUSANNE HARDING, BIOLOG. FOTO: MAGNUS GAMMELGAARD, GARTNERITEKNIKER

Med flere hundrede forskellige værter er bedebladlusen, *Aphis fabae*, en almindelig og udbredt plage i haven.

Havens planter lægger hus til mange af de omkring 500 bladlusarter, der findes i Danmark. Hos bladlus, *Aphidoidea*, er variationen stor i både farver, former, værter og levevis, men fælles for dem er, at de formerer sig så hurtigt, at de nemt kan blive en plage. Bladlus formerer sig ved jomfrufødsel og føder levende unger, nymfer, der selv indeholder fostre til næste generation, så én kan hurtigt blive til millioner. Opstår der trængsel på planten, eller bliver fødens kvalitet for dårlig, fødes der hunner, der udvikler vinger, så de kan flyve til nye planter.

Vejret har betydning

Alle haveejere har oplevet "bladlusår", hvor næsten alle planter vrimler med bladlus. Andre år er de mindre talrige. Man kan ikke altid helt forklare hvorfor, men som regel hænger det sammen med vejrforholdene.

Bladlus udvikler og formerer sig hurtigere, jo højere temperaturen er. Et lunt forår vil sætte skub i bladlusene, men sommeren kan også blive for varm for dem, og så forsvinder

Stor rosenbladlus, *Macrosiphum rosae*, skifter om sommeren vært til planter af kartebolle- og baldrianfamilien, men nye generationer udvikler sig fortsat på roserne.

de af sig selv i løbet af kort tid. Regn er skidt for bladlusene, da den skyller dem af planterne. Er det regnfuldt, når bladlusene i efteråret skal lægge deres overvintrende æg, får de kun lagt få æg, og der bliver tilsvarende få bladlus næste forår.

De fleste bladlus overvintrer som æg, der er godt beskyttet

vinterens kulde. Vintervejret betyder kun noget for de lus, der overlever som nymfer eller voksne. Har man blå- eller sukkertopgran i haven, kan de stå visne og afpillede en mild vinter som følge af angreb af sitkabladlusen, *Elan abietinum*. Den overvintrer ikke som æg og kan formere sig blot få graders varme, så den kan komme tidligt i gang om foråret på nålene, der visner og falder af. Efter en vinter som i år er sitkabladlusen dog ingen problemer i haven.

Bladlus lever af plantesaft med sugerør

Bladlus lever af plantesaft. De stikker deres snabel gennem plantens væv og bruger den som sugerør til at suge plantens saft. Snablen fungerer ikke kun som sugerør, men er også "spytterør", hvorigennem bladlusen udskiller spyt, som kan indeholde stoffer, der er giftige for planten og kan påvirke dens vækst. Der er også risiko for overførsel af virus fra plante til plante via snablen.

Bladlusene samler sig især omkring planternes vækstpunkter og vil sige skud, knopper og nyudsprungne blade og, for eksempel, rodder. Her findes den største koncentration af

Bladlusen, *Phyllaphis fagi*, har kun én vært året rundt. De fleste bladlus er dækket af tæt, blålig hvid voks, der beskytter dem godt mod fjender og nedbør.

stoffer som sukkerholdigt protein, som er livsvigtigt for bladlusene. Indholdet af sukker i plantesaften er højt i forhold til det kvælstof, som bladlusene har brug for, så det overskydende sukker bliver udskilt som stærkt sukkerholdige ekskrementer med det populære navn honningdug. Denne "natursirup" består af mere end 80 procent sukker, og den lokker både myrer, hvepse og bier til.

Bladlus og de kræsne

Bladlusarter trives på mange forskellige planter. Den mest almindelige, *Aphis fabae*, har for eksempel over 300 forskellige værtsplanter og holder sig ikke kun til bladbeder og rodder, men kaster sig også over for eksempel dahliar, valmuer og blomsterkarse og en lang række andre stauder og sommerblomster.

Det er dog de færreste bladlusarter, der breder sig til mange forskellige planter i haven. De fleste er kræsne og kan kun leve på få, nært beslægtede planter eller ligefrem kun på en enkelt art. Det gælder for eksempel bøgebladlusen, *Phyllaphis fagi*, hvis

hvide vokstotter i hækken udelukkende forekommer på bøg. Ofte er mange bladlus på én plante dog tegn på, at bladlusene i al almindelighed har gode betingelser, så der kan være grund til at holde øje med andre planter, der jævnligt plages af lusene.

Sommer- og vinterværter

Mange bladlus skifter mellem sommerværter og vinterværter. Vinterværterne er typisk vedplanter, og sommerværterne urter. Adskillige af de bladlusarter, der er almindelige i haven, har værtsskifte, for eksempel melet blommebladlus, *Hyalopterus pruni*, som om sommeren flyver fra blommetræernes blade til tagrør. Og bedebladlus, *Aphis fabae*, tilbringer trods mange hundrede forskellige sommerværter vinterhalvåret på benved, kvalkved eller pibeved. Stor rosenbladlus, *Macrosiphum rosae*, udvikler i juni-juli en vinget generation, værtsskifter og flyver over på planter af kartebolle- og baldrianfamilien. Er haven rig på vinterværter, vil bladlusangrebet sætte tidligere ind og blive værre, men selv uden vinterværter kan man ikke undgå bladlus. De vil blot søge til nabohaven for vinterværter.

Selvom mange forbander bladlus, skal man ikke glemme,

Bladlusene har mange naturlige fjender – her gør orange larver af bladlusgalmyg deres til at holde bestanden af melet blommebladlus, *Hyalopterus pruni*, nede.

at de er en væsentlig del af småfuglenes menu. I de år, hvor bladlusene er få, kan det blive kritisk for mange fugle at skaffe tilstrækkelig føde til ungerne. Om vinteren er bladlusenes overvintrende æg også et vigtigt energitilskud. De mange nyttedyr, som for eksempel mariehøns, svirrefluer og guldøjer, der holder bladlus og andre skadedyr i skak, finder også kun vej til havens planter, hvis der er noget at leve af. Forsvinder bladlusene, forsvinder nyttedyrene. Derfor er det vigtigt at skabe en naturlig balance, blandt andet ved at sørge for, at nyttedyrene trives i haven.

Læs mere om, hvordan du undgår bladlus på

www.haveselskabet.dk/artikel/sadan-skader-bladlus

Efter en mild vinter ses ofte angreb af sitkablادlus, *Elatobium abietinum*, på blågran og sukkertopgran.

Sæt ind mod bladlus

Helt fri for bladlus bliver haven aldrig, men der er nogle ting, du kan gøre for at begrænse bladlusene og også et par gode råd, hvis skaden er sket, og du vælger at tage kampen op:

- Sørg for, at planterne er sunde og trives godt.
- Undgå at overgødskes med kvælstof - bladlusene elsker det.
- Skab gode levesteder for nyttedyr i din have.
- Sæt redekasser op til mejser.
- Sørg for planter, der giver føde til nyttedyrene.
- Hold godt øje med de første bladlus - måske kan du tage dem i opløbet.
- Er der kun få bladlus, så knus dem med fingrene.
- Er der alligevel kommet mange bladlus, så spul planterne med en hård vandstråle.
- Undlad kemiske sprøjtemidler - de fleste rammer nemlig bladlusenes naturlige fjender.

Gratis fragt!

Dekorative blomsterstandere

dansk design og kvalitet

Blomsterstanderne fra **oskarsdesign** er både til ude- og indebrug og fremstilles i **tre forskellige størrelser** og med flere forskellige **farver** og **overfladebehandlinger**.

Der er lige netop en til **dig** og **din smag!**

Planteskål medfølger

Køb online - eller se flere produkter på:

www.oskarsdesign.dk

info@oskarsdesign.dk ☎ 20 23 45 04

od
oskarsdesign